

PL

RÄNNAK AOLE

Külastage
Joh. Roosipuu
Kaubamaja

Moe-, pudu- ja
pesukaubad.

Peennahakaubad, reisitarbed,
parfümeeria ja kosmeetika,
paberikaubad ja kirjutustarbed,
seltskonnamängud, peenteras-
:-: kaubad jne. jne. :-:

**Valikurikkaim
ja odavaim ostukoht.**

NARVAS, Suur t. 24. Telef. 51.
TARTUS, Suurturg 14. Telef. 85.

RÄNNAK AOLE

SP, 3438

NÜG ÕPILASRINGI ALBUM

ABITURIENTIDE VII LENNU ERINUMBER

Narvas,

7. juunil

1935. a.

SISU: 1. Teelahkmel. 2. Päikest (luuletus). 3. Abiturientide kirjanduslikest ja keelelisist harrastusist. 4. Mõni lehekülj mu elujutust. 5. „Kolm laipa lumisel väljal“ (dramatiseering). 6. Hyljat (luuletus). 7. Palve lahingu ajal (luuletus). 8. Ema-motiiv eesti ilukirjanduses. 9. des-veast eesti keeles 10. „Vargamäe vanad ja noored“ (arvustus). 11. „Nobeli auhind“ (arvustus). 12. Õpilaste isetegevusest 1934./35. õpiaastal.

Teelahkmel.

Veel mõned kiirestilendavad kevadpäevad, ja abiturium jätab lõplikult hyvasti kooliga, mis aastate jooksul on saand lähedaseks ning armsaks nagu kodu. Praegu, nende ridade kirjutamisel, on raske sisse tunda sellesse meeleollu, mille tundejõud valdab meeli viimsel labkumishetkel. Seisab ju veel ees rida pingutusrikkaid eksameid ja mõtted on seotud nendega. Kuid juba nydyki on teadlikkus lähenevast suurest pöördpäevast ilmne. Arutleme yksteisega tulevikukavatsusi ja mõtiskleme tõsisemate elukysimuste yle, mille keerisesse kandurne õige varsti. Teeme kokkuvõtteid koolipõlves sooritet tööst ja omandet oskust-teadmusist, pyydes nende põhjal kujutella väljavaateid eelseisvail aastail.

Tegelikku ellu astuval inimesel on tarvis optimismi. Ei tohi pidada end liig väikeseks ja saabuval raskusi liig suureks. Selleks tuleb tunda endas peituvaid eeldusi ja jõude ning pidada meeles, et palju halvemategi eeldustega on tuldud võidukalt välja kõigist võitlusist.

Milliste eeldustega väljume meie koolist?

Oleme eland viis aastat või enamgi kooli kultuurses õhustikus. Pikema ajaline pysiv tegelemine raamatutega ja enam-vähem syste-

maatiline töötamine vilund pedagoogide juhatusel on jätnud meisse sygavamaid jälgi ja avaldand suuremat mõju kui praegu oskame hinnata või uskudagi. Täielikule taipamusele sellest jõuame alles aastate pärast. Juba töösuse omandamine ja kultuuritahteliste mõjude endasse-sulatamine iseendast on tohutult positiivse tähtsusega, kuid ega sellega ei piirdu veel koolist omandet väärtuste hulk. Iga õpiaine yksikult on mängind oma osa kasvava noore inimesekskujundamisel.

Lahkumise puhul tahame öelda yksteisele sõbralikke sõnu, ja seda sydamest ning teeskluseta. Meil, õpilasil, pole raske veenduda selles, et õpetajad on soovind meile vaid hääd, tahtnud meist kasvatada väärtuslikke inimesi ning töövõimelisi riigikodanikke. Kui palju vaeva selleks on nähtud, kui palju muresid sydames kantud, seda me praegu veel ei oskagi täiel määral hinnata. Mulle meenuvad yhe õpetaja sõnad: „Ma ei vaja tänu — ma täidan oma kohust“. Kuid siiski, me viimse käeraputuse puhul tahame tänada, tahame öelda, et me austame seda püsivust, indu ja kohusetruudust, millega eesti õpetaja kasvatab oma õpilasi. Ei ole me harjund pidama kiidukõnesid, ei ole seda tarviski. Ytleme oma kasvatajaile ysna lihtse, kuid teadliku ja puhtsydamliku aitäh!

Läheme, et anda ruumi teistele ja otsida omi kohti päriselus. Tahame õppida hindama kõike positiivset ja austama kõigi töötavate kodanike pingutusi ning õilsaid pyydeid. Mahakiskumine pole õnneks enam vooruseks ega pole meil karta selle vaimu nakkamist.

Ei ole mõtet koostada neigalist tulevikukava sellisel pöördepunktilgi. Kava muutuks vaid tõkkeks tegelikes keerdsyndmusis. Kuid alus peab olema kindel: julgus, optimism ja võilustahe ei tohi puududa. Usun, et seda kõike on meie lennul, et meiegi astume ellu nii sama väärakalt nagu eelkäijad ja järeletulijad.

Oleme yheskoos kasvades õppind hindama seltsimehelikkuse ja yhistunde suurt tähtsust. Oleme saand leplikeks kaasvõitlejaiks ja häiks sõbruks. Jäägu see pysima alatiseks!

A. Laidsoo.

Päikest!

Taeva kaugelt kaanelt puistub päikest,
niidena kulda tibutab ohtrasti alla —
oma talveõist tuhmund silmad teen valla,
et suudaksin joobuda sest sinisest läikest.

Vaatlen, kuis ta kirkastab need külmad veed
ja kuis maalib heledaiks porised teed.
Veetleb ja kutsub, otsegu hüüaks: tule!
Päikeseks saa, ise aare ja valgus ole!

Seda vaid heiasta, mis ülalt, päikesest,
ja valva, et silmin sul üha naeruvilge.
Mis šest, kui südameni juhulikult pilge —
puhas olla püüa kui vesi järvest väikesest,
sest tea, sääil heastub sügavaim valgus,
lumm millest imelikult ka sinuni valgus,
ja üle kogu su kodumaa karmi raja.
Oo, tunnen: küll sääilgi on päikest vaja!

Nii suurt ja sooja päikest!

Abiturientide kirjanduslikest ja keelelisist harrastusist.

Meie kohal ripub kysimus, kuivõrt suudame vabaneda teisist, kuivõrt suudame endid ise maksma panna — kultuuriliselt. Kunst ja teadus võrsuvad omariikluse sobivas pinnases loomulikult jõudsamini kui sakslase või venelase vesivõsuna. Ent mis aitavad kõik need teadmised, „kõik need kõrged ideaalid, kui neid ka oleks, kui rahva suur enamik neile võõraks ja ükskõikseks jääb?“ (Joh. Aavik). Nii kurdetakse ja kysitakse ning syydistetakse noorsugu, eriti piiriäärset Narva noorsugu — tal polevat kyllalt värskaid, rahvuslikke ideaale, aateid, mis viiksid ta vaimu aktiivsusele.

See syydistus riivab meid valusasti, sest ta on täiesti väär. Ei magatud meil siis, kui võideti Eestit relviga, ei tehta seda ka nyyd, kus pää- ja käterammuga teda yles ehitetakse.

On kaks abinõu, millega nüüdne abiturium on selgesti näidand oma rahvusmeelt: eesti kirjandus ja eesti keel.

Pole mõeldav, et õpetaja tuleb klassi ja räägib rahvusest suuri sõnu. Miski ei mõju igavamalt, miski pole tagajärjetum kui selline helisevate sõnade tuulelipp! Mõte võib minna kyll pähe, ent on tähtis, et ta leiaks tee sydamesse — ja seda on taoteld meie koolis.

Nii mõnigi kord kuuleme, kuidas äärmiselt targa näoga välmitakse: eesti kirjandus on väike ja kehv. Tõsi. Aga ometi on ta meie,

Ülemaailisel keskkoolide vahelisel abiturientide kirjanditevõistlusel 4. veebr. 1935. a. II auhinna saand Narva linna Yhisgymnaasiumi abiturient **A. Laidsoo-Rosental** ja samal võistlusel I kiituskirja saand **Ester Mets**.

meie tööst, meie veretuksumisest. „Hing, elutunne on see, mis teeb lyjrika huvitavaks, ükskõik mis abinõudega see meile sisendetakse. Tähtsaim aga tundub meile see elutunne mis tõuseb samult tõu, soo, temperamendi jne. alustelt kui meie omagi elutunne.“ (Aug. Anni). Seepärast on eriti tähtis, et tutvuksime oma kirjanduse ja kirjanikega.

Nyydsele abituuriumile ei saa selles suhtes pigi midagi kuuletada. Terve aasta jooksul loeti hoolsasti, arvatavasti yletati oma eelnejad. Siinjuures pälvib mainimist: ei vajatudki seks õpetaja sundi, vaid loeti enamasti omal vabal tahtel ja soovil Nelja aasta jooksul oldi jõutud veendumusele, milliseid elu-, maailma- ja enesemõistmise suurhetki võivad pakkuda paljudki kirjanduslikud tooted. Mõisteti, et ükski kool ei suuda teha kedagi kultuurinimeseks, kui pole kirjanduselugemist. Ehk nagu ytleb Lessing: „Ykski maailm ei kasvata inimest täiuslikuks — parimate kirjanike lugemisega jõutakse selleni.“

Praegusel abituuriumil on kindlasti võrdlemisi laiapiiriline yle-vaade kogu eesti kirjandusest, alates palvete viletsate tõlgetega ja lõpetades uusima ilukirjandusega. (Kirjutises tahetakse rääkida just eesti kirjandusest, kuigi hinnatakse ka maailmakirjanduse väärtteoseid, mida õpilasil on olnud võimalik lugeda eestikeelseis tõlkeis). Oleme yks esimesist, mitte kaugeltki viimaseist, mis puutub ilukirjanduslikku haritust. Selget keelt meie abiturientide kirjanduslikest harrastusist kõneleb

veel seik, et oldi sageli vabul tunnel koos kooli raamatukogus, kus tutvuti mitmesuguste artikliga, loeti „Loomingut“ ning „Eesti Kirjandust“, tehti märkmeid loetu kohta jne. Keegi ei käskind ega keelاند tulemast. Ometi tulid piga kõik, sest hinnati sellist tööd, aduti, et see on kasulik. on kasvatav ja arendav.

Kirjanduse kõrval leidsid elavat vastukaja V-s klasses veel keelekysimused. Ikka selgemaks kujunes vaade: Võõrkeeli kõnelda on tsivilisatsioon, oma keelt hästi mõista — kultuur.

Oleme küllalt kuulnud, meil olevat ilus keel. Kuid mis kasu on sellest kõigest, kui me seda keelt ei tunne, kui me ainult sõnu teeme ta kõlavusest ja puudusist, ometi aga abinõusid ei otsi selle kõlavuse kasutamiseks ja puuduste kõrvaldamiseks.

Abituriendid igatahes tegutsesid innukalt keelekysimisiga: aruteldi ning arvusteti nii „ametlikku“ kui „uuenduslikku“ keelt, pyyti rikastada oma sõnavara, otsiti uusi sõnu isegi Wiedemann'i sõnastikust, ja pääasi — kasuteti neid sõnu. Ei magatud iganend tõdedel, vaid otsiti uut, paremat. Näideti, et kanti sydamel oma keelt.

Juba sellest peaks piisama kummutamaks lööksõnaks muutund vaate Narva noorte „isamaalisest loidusest“. Tutvumine kodumaise kirjandusega ja huvi emakeele vastu syvendab igas inimeses rahvustunnet, rahvuslikku iseteadvust, seda tungi, millel on sihiks: pro patria!

Ester Mets.

Mõni lehekylg mu elujutust.

Mina, Reet Jalakas, olen syndind oma kodumaa põhjapoolses sopol, sääil, kus jõudmaks mereni tuleb sõita km kymme metsavahelist liivast teed. Ei ole see koht ermitsevalt ilus; isegi ilutu inimesele, kes reisind ja näind kirkast taevast, jyrki mägesid. Ei ole minulgi tahtmist tunnetseda, kuna hindan siirust, et eriti armastan ja ripun selle paiga kyljes. Tõsi, mul on palju mälestusi sääilt: toomingas aida taga, õunapuu tare akna all, veski mäel ja palju muud. Kuid aeg on tuisand yle mälestuste, seepärast ei tundu nad mulle enam ei õndsad, ei õndsusetud — kui juba, siis pigem hergad. Vahest johtub see sellest, et olen veetnud rohkem oma elupäevi linnas kui maal. Ykski asi ega mälestus pole suutnud mind kyllalt tugevasti siduda nende põldude ja soode kylge.

Olen alati eland yksi — ka kodus. Kui olin kymneaastane, kaotin ema. Ta kukkus heinakoormalt ja ei tõusnud omilè jalule enam kunagi.

Järgmisel kevadel matsime ta. Isa nais teenija Mareti. Tundsin kuidagi vaistlikku vaenu Mareti vastu, ajusopis idanemas varmus, et ta pole kunagi äiveline asendama kadund ema. Meie teed läksid kaugelt mööda teineteisest.

Pole ma kunagi koos teisiga traditsiooniliselt pöndend tiivulisi unistusi. Mu päevist on paljud astut kui liiva, kus tagasi vaadates ei näe enam jälgi. Palju ilusat ja tervet noorusaega on kadund viletsate tundide kiirusega. — Nyüd tundun eneselle viljatu ning lahja pinnana, kust käivad yle tyhiste lõkkeina vaimustused ning pettumused. Mu mõttelennul on tublisti kärbit tiivad — ei ta tunne suuri kaari, võõrad on talle laiad teerajad . . .

Teenin juba paar aastat kuski kontoris. Nii. Ma pole iialgi ihaldand palju ega võimatut — see säästab ylearuseid pettumusi —, ja must saab veel vähem: kõhn, kuivetund vanapiiga ning kondine kantselei tähenärija.

Tänavune jõul toob siiski veidi vaheldust monotoonselt igavikku võnkavate päevade reas. Sain nädalaks puhkuse ja otsustin sõita koju. Mitte, et mind haaranuks eriline tugev koduhõllaus, vaid lihtselt vabanemaks linna hallest tänavast, mornist kylmusest, mida õhkavad kivimajad.

Muide, ma pole eriti tundeline, sest tundelisus on jõuetuse tunnus ja kahetsemine nutusilmsete massihingede omadus. Mul tuleb seista omil jalul, tugevasti, et tuul ei tõukaks ja torm ei kangutaks. Seepärast olen inimesi, kellel varuks hulk põhimõtteid ning tõekspidamusi, mille najal loodan komberdada kogu elu kainelt, teelt hälbimata.

Vedurivile lõikub rataste uinutavasse raginasse. Haaran oma kohvri, surun pähe mytsi ja suunan pilgu aksnasse.

Hall jaamahoone kykitab õhtuvidevikus oma tuules vilkuvate tuledega kui tondisilmiga. Liigub yksikuid inimesi, astudes raskel, kohmakal sammul, pääd surut õlgade vahele. Otsegu tyynesti võnkuvad varjud, kes tallavad igapäevast teed, mõtted traditsioonide myrgistet..

Vilkasti astun vagunist. Näe — sää! seisab isa! Kirjutin, kui ajast reeseb, tulgu keegi vastu. Ja nyüd tema . . . Reet, rõõmustu! Ta on sulle siiski lähem kui keegi teine. Tõsi, siirasti õeld, meie peres ei välitata õrnusist ja pole isagi mind hellitand. Tunnen teda alati rangelena, endasse suletuna. Mu mälestusse on terutund ta hallid nõngesti elule näkku vaatavad silmad ja karm sulet suu, mille nurgad pöördund veidi kibestunult alla.

Imelik, kui ta nii seisab siin jaamaesisel, käed surut taskuisse.

habe, kulmud ja isegi ripsmed härmas, tunnen erilist meeldumust ta vastu. Rohkem kui meeldumust olen ma vaevu tundnud ja usun: armastuse sygavaks tundeks pole yldse äivelised kõik inimesed — selleks on tarvis rohkem sangarlikkust kui tavalisil igapäevainimesil. Odav kõlistamine selle sõnaga johtub liig elavast kujutlusvõimest.

„Tulid ka korraks kodumaile — kas tyytas linn?“ kysib isa madalal häälel ja äigab käega yle habeme.

— Mis imelik sall tal, punase- ja valgetriibuline! — mõtlen ja vastan siis:

„Ei tea nyyd. Sain puhkust ja mõtlin, et jõul . . .“

„Muidugi“, kohmab isa veidi venitades ja surub käe jälle taskusse. Tal oli alevis mõningaid menetelusid, seepärast tuli ise.

Istume saani. Nii mitu korda on see saan mind viind Mäetaha ja toond jälle tagasi. Seda teed on sõidet palju, on mindud, on tulnud . . .

Meie pää kohal on kaarva taeva tähtede kauge dekoratsioon, mille sära nii pinevil. Me ymber — valge lumi, millel tantsib tuul ja vaatavad puud otsegu tondid ebamäärasest hämarusest. Talv, suur talv on kirjutet taevaraamatusse. Ta värvid on kylmad, selged. Ja ses kylmuses piileb elvatu kõrgus, sest selgusest vaatab vastu ammendamatu kaugus, lummates sydamesse nimetu rahu . . .

Mind on alati hämmeldand räiged värvid, mispärast taotsen kanda lihtset rõivast ja tunnen kiindumust põhjala vastu. Mulle meeldib ta puhas lumi, ta talveõhtu kargus ja suvede malbe soojus. Olen kiindund ta metsade karskesse värvikusse, ta rohelise heledusse ja punase kahvatusse.

Peagi oleme päral. Juba on jalgade all kodune tee ja laiuvad ymber kodused väljad. Siin metsanurgas ma seisin sygisel kolme aasta eest ja vaatlin, kuidas kured alustid oma reisu. Ylal hallil taevataustal lendasid vabad linnud ja all roomavas madaluses tammusid inimesed . . .

Usun, kui nähakse seda pilti, puruneb paljugi igatsustiibu, ent puru nemise valust kasvavad uued, mis põevad lennuvalu sygispäevade pikul.

Juba kaugelt näen, et isegi tagakambris põleb tuli. Vilgub too valgus tagakambri aknast selliselt heledalt ja meelitavalt õunapuude vahel. Otsegu virvatuli! — mõtlen.

Isa peatab hobuse kõõgi ukse ees. Hyppan saanist ja sirutan kangestund liikmeid. Näe — nyyd venib lävele mingi vari ja seisab sää!, jalad harkis! Olen kindel, see vaikiv vari pole keegi muu kui kasuvend Valter. Juba kolmeaastasena toodi ta meile, kuna ta vanevad surid ning isa oli minu isa vend. Temap see pärib talugi, sest

rohkem meid pole. Räägitakse, et minagi saan siit ajajooksul oma osa. Ei tea rõõmustuda ega kurvastuda. Olen harjund lootma rohkem eneselle kui teiste abile.

Teretame. Seisan Valtri ees nagu pisike tydruk. Alles nüüd märkan, kui suur on tema ja kui väike mina. Ta haarab mu käe nagu tangide vahele. Tunnen hirmu oma ragisevate luude eest, lipsab nagu poolkogemata huulte vahelt „ai!“

„Vabanda, unustin, et liigutad ainult sulepääd.“

„Sapine nagu tavalisest!“

„Kuidas võisid ses hetkegi kahelda!“ naerab ja piga lykkab mu tuppa.

Köögis askeldavad Maret ja uus tydruk Liisa. Mul ei tarvitse ringigi vaadata; tean, kõik on ennal, sest siin ei muutu kergesti ei inimesed ega ymbrus. Kuna meil Maretiga kunagi teineteisele suurt öelda pole olnud, heidan tagakambris isa voodisse. Ikka on mul meeldind lamada nii selili, käed pää all ja vaadata lakke.

Kell taob seinal ragisedes tunde. Olen liig laisk lugemaks, mitu neid on.

Mõte aga rändab oma polgu, otsegu rahutu vaim. Vaatan asjul aja märke, aastate hyppeid. Ykski ese ei kannata igavikku, ka inimene, sest tas endas pole midagi igavest. Igatsuste ymbritset oleme juba enne syndi. Mis ime, et sisemuses maadlema hämarate mõtteiga ja pääs kanname täidumatuid soove!

Kuid mina, Reet, olen pyydnud vabaneda neist soovest. Ja juba koolipõlves võtsin loosungiks: aita ise ennast — ja sind aitab taevas! Usu ise ennast — ja sind usuvad teised! Kõik suured soovid ja tiivulised unistused kistakse tuulent varem-hiljem leludena tykeks. Pigem juba vältida neid, et säästuks yleliigseid pettumusi.

Nyyd tuleb tuppa isa. Ma ei vaata kyll uksele, ent ma tunnen neid samme muidugi.

„Kohe voodis. Teadagi — pikk tee.“

„Tea nyyd! Kuid see on yldse minu mugavamaid poose.“

Pärast sööki võtab Valter mult lubaduse minna hommikul temaga metsa kuuske tooma.

„Tean juba, et sa ei taotse köögis ema aidata, seepärast kutsungi.“

„Sa mõtled seega muidugi Maretit?“ kysin närgastunult, sest ma pole seni veel suutnud harjuda mõttega, et pean kellelegi võhivõõrale inimesele ytlema ema. — Igas yhises ruumis leidub inimesele kaaslasi, tihti halbu, tihedamini häid — usun, enim aga neid, kes pole ei hääd ega halvad. Maretit asetan viimaste keskele.

Valter käib aga käed seljal mööda tuba. Lõppeks seisatub minu ees ja deklameerib tõsisel, pisut madalal häälel:

„Ei iseloom muutu, ei heida kiiri:

mis sünnitab kass — peab pyydma hiiri.“

Oh neid pikki talveõid, mille pikkus siiski nii petlik! Vaevu saad sulgeda silmad, ja juba pead avamagi. Aknast piilub hämarat hommik-valgust — kell taob ragisedes kuendat lööki. Köögis käiakse ja kobistetakse — on veel varajasemaid minust.

Peagi on Valtril hobune rakkes, ja minul paks palitu yll. Näkku lööb sõidul kylma kibedat tuult. Surun enda Valtri kylje taha varjule.

„Otsegu vanajumala selja taga!“ saab see nyyd jutuks ainet.

„Ära taha olla jumal“. õpetan, „ma ei tunne yhtegi siin mada-las maailmas, keda oleks laimat rohkem kui jumalat.“

Sõidame edasi vaikides. Siin ees-metsas pole sobivat puud. Jõu-lukuusk tuleb tuua tagant, umbes kaks km edasi, sääil on sirgeid noori puid.

„Vaat seda kuuske siin kraavi ääres,“ algab Valter, „siin sa seisid. Usu, mul on see meeles, nagu oleks kõik juhtund alles taane. Kahju, ei mäleta, mis sa mulle tegid, ent yhte tean — olin raevus. Sina jooksid ees, mina järele. Kaugemalle sa ei jõudnud, väsisid vist. Haarasid selle puu ymbert ja seisid nagu tikk, suruthuuli vaatasid mulle näkku, silmis selline pilge otsegu tahtnuksid õelda: löö, kui meeldib! Ja mina langetasin käe ning lonkisin koju.“

Tõsi. Mäletan, kuigi uduselt. Me pole Valtriga yldse kuigi suures rahus eland — sagegi oli riidu ja jonni. Mul pole olnud ka muid sõpru. Tunnen end kõrgemal neist, kes soetavad endale rygemendi sõpru sõbratare, uskudes, et elada sõbruses tähendab olla sõber. Nii palju, kui nemad annavad oma sõbrule, ei keela mina isegi oma vaenlaselle.

Peatame hobuse ja hakkame otsima sobivat kuuske. Harras vaikus ringi, kahlame läbi lume. Mus kerkib korruga siin kesk tukkuvaid valgesse rõivastet puid ahistav soov — teha midagi, liigutada end. Kah-man pihuga lund, ja varsti hoian käes toredat palli.

„Valter!“

Hyytu pöördub ja seisab tykk maad eemal, suur kysimärk silmis. Korruga polegi mul enam palli pihus, vaid see lendab otsejoones Valtri kysivasse näkku. Hoian ikka veel kätt ylal, hetke tundes sellist võitmatut tahet joosta kuhugi.

„Tõesti, sul on osav käsi“, kuulen Valtri iroonilist häält ja näen, kuis ta läheneb mulle pikil sammel.

Tahtmatult tõmbun sirgemaks, lasen käe langeda ning ootan. Mõttes aga too väike tydruk, kes aastate eest seisis sääil kraavikaldal, suruthuuli, silmis pilge, otsegu tahtnuks öelda: löö, kui meeldib!

Korraga pahvatab Valter:

„Reet, sul on silmile langend sama jonnakas juuksetutt, mis tollalgi!“ Haarab siis must kiinni ja viskab lumme.

Nyyd ma siis istun siin lumes, kus pole hääldamas yhtki sõna inimese häälepaelad ja vaatan, kuis Valter eemaldub, õlal kirves.

Sulen silmad ja laskun tojakille. Olen kindel, kui ma oodanusin seda puhkust, ta näinuks mulle tyhjana, jätmata yhtki tänulikku jälge mu mälestusse. Ent nyyd? Ma ei oodand ega lootnud, kuid tunnen, et saavutin rohkem kui suutnuksin ihaldada.

Ei tea, miks siiski tunnen väikest rahutust. Mina, kes ma juba uskusin end olevat ykskõikseks muutund ajast ja elutarkusest. Olen kindel, Valter naiks mu. Mul oleks kodu — oma kodu ja oma töö. Kuid ma pole harjund alenduma, hindan liig kalliks vabadust. Elada võibolla aastaid yhe katuse all Maretiga ja . . .

Ei Varsti naasen jälle linna. Kuid nagu kahjugi oleks. Miski siiski seob mind selle kohaga, nende inimesiga, see miski aga on kuski kaugel — mu tunduste tagakambris.

Raputan endast need mõtted. Ma olen vaba — usun oma vabadusse — ei ripu kellegi, ei millegi kyljes. Lähen noppima sinna oma rõõme ja jõudu, kus kõik koha puhtad minust, vabad mu mälestusist.

Reet, usud sa veel endasse?

Kostub kirvelööke. Varsti langeb me jõulukuusk . . .

„Kolm laipa lumisel väljal“.

Dramatiseering 5-es vaatuses J. Mändmetsa samanimelise novelli järgi novellikogus „Läbi rädi“.

Tegelased:

Verihurma Esku

Verihurma Herm, tema vend, telliskivi-vabriku omanik.

Tagamõisa Pärt

Jaagurahu Rein } tööllised

Ranna Rein }

Lõuka Tiit

Hirmu perenaine.

Salk tööllisi

II vaatus.

Tegevuskoht: Hermi maja esikülg paistab vasakul pool. Maja asub maantee ääres. Kaugemal paistab teisi maju.

Herm: (vanem mees, istub pahura näoga oma maja ees pingil Paremalt tuleb Esku, noogutab tervituseks ja istub Hermi kõrvale).

Siin sa nüüd oled! Sina tulid nagu kerjus, ma võtsin su vastu, sest teadsin, et oled minu vend Ma andsin sulle maja siin elamiseks, ja see on nüüd tasu selle eest.

Esku: Ma ei saa aru, millest sa kõneled.

Herm: Sa ei saa aru. Hea küll. Ma ütlen sulle: mu telliskivi-tehase mehed ei hakanud täna hommikul tööle. Tööd on palju ja ma saan suure kahju. Ei ole ju praegusel ajal inimesi võtta varna otsast.

Esku: (rahulikult) Aga kuidas olen mina seal süüdi?

Herm: Nad ütlesid mulle otse suhu: Sinu oma vend Esku õpetas seda meile. Anna rohkem palka, et võiksime inimese viisil elada. Muretse meile parem elukorter, siis algame tööd.

Esku: Eks sa tee siis seda.

Herm: (tõuseb järsku) Kurat võtaks, sa ütled seda. Sa tahaksid, et mina peaksin ise jääma nälga. Kas mina ei tea, kui palju ma võin maksta?

Esku: Aga nad ütlevad ometi, et elavad kui loomad, magavad haisevatel õlgedel . . .

Herm: Ah pean ma neile alla muretsema sulekotid ja peale siidtekid?

Esku: Mitte seda. Aga ikka nagu inimestele tarvilik

Herm: Mitte punast kopikatki ei näe nad minu käest. Parem jätan tehase hoopis seisma, lõhun ta maha. Mingu siis kus kurat seda paremat otsima.

Esku: Aga siis saad sa ju hoopis rohkem kahju.

Herm: Pole sinu asi. Ja tead, sinu kihutan ma siit välja. Pealegi on see ka ülemusel teada, et sa inimesi üles hässitad. Ma arvan, su käed- jalad lähevad veel raudu ja siis on see sulle päris paras. (Astub vihaseks majja).

(Hetke pärast kostab maanteelt laul ja kõra. Telliskivi-vabriku töölisel lähenevad).

Herm: (astub toast välja. Hüüab vihaseks). Mina ei pane teile juure punast kopikatki. Ka seda on teile palju, mis siamaale olen maksnud. Aru saitel!

Tagamõisa Pärt: (astub salgast ette) Ah sina ei pane! Sina ajad enese meie vaevast ja hīgist rasva, aga meie peame nälgima.

Herm: (vihaselt naerdes) Eks te otsi endale koht, kus teile pa remini makstakse. Aga seda te ei leia. Mina olen teile andnud tööd ja teenistust, muidu oleksite surnud nälga. Kasige silmapilk tööle!

Tagamõisa Pärt: Mitte kõrtki ei pane me enne risti, kui saame uued eluruumid. Praegu on nii, kui tilk taevast tuleb, see sul kaelas. Külmeta ja konuta, sööb otse hinge seest.

Herm: Ah, ah, ah — tahaksite, et paneksin teid saali sulepatjade vahele.

Jaagurahu Rein: (vana tööline, räägib rahulikult) Ei, peremees, seda pole me nõudnud. Tehke kõigepealt meie majale uus katus ja uus põrand. Ka ahjud on vanad, ajavad suitsu sisse.

Herm: Ma tean ise, mis teen. Tehas ja majad on ometi minu omad ja kedagi ei lase ma midagi kirjutada oma ninale.

Ranna Rein: (Hermi ette astudes) Tead — see kõik on meie higi ja vaev, sinu oma pole seal midagi. Tead, pead nägema, me võime ka nii teha, et seal ei jää kivi kivi peale, siis on su uhke vabriku lugu lauldud.

Herm: Niisugune poisinolk, sina julged seda mulle ütelda! (Lööb Reinule näkku).

Ranna Rein: Sina, kurat, lööd! (Lööb rusikaga Hermile rindu.) (Mehed jooksevad üle põllu tehase poole. Esku jookseb ruttu lamava Hermi juure. Kahmab kaelast oma sitsrätiku, jookseb majja ja teeb rätiku märjaks. Herm oli kukkunud vastu kivi ja ta pea on verine. Esku pühib märja rätikuga verd venna paksudelt hallidelt juustelt).

Herm: (tulles meelemärkusele) Mis see on? (vaatab ümber). Ah jah, need kuradi kaabakad tulid mu kallale. (Esku poole pöördudes) Ah sina oled? Noh, näed nüüd, mis vilja on kandnud su kõned.“ (Tõuseb aeglaselt). Pea käib ringi. Noh pole viga, küllap need saavad juba oma palga. (Läheb vaarudes toa poole).

Esku: Kas sa jaksad? Ma toetan sind.

Herm: Sina? (Heidab vennale pika, mõõtna pilgu) Pole minul sinu abi vaja. Mine õpeta neid, keda nad nüüd peavad minema tapma. (Hoides kätt pea taga läheb tuppa. Esku läheb paremale ära).

(Kuuldub jutukõmin. Kaks eite tuleb. Rääkides vehklevad kättega).

Lõuka Tiiu: Sa suur Jumal, need inimesed on muutund päris salamõrtsukateks. Päisepäeva ajal teevad otse maanteel mõrtsukatöö ära. Ja Jumal seda teab, jääb nüüd Herm ellu. Kõige hullem on, et Hermi oma vend Esku on nende meeste hulgas.

Hirmu perenaine: (ohkab) Mis sa neist inimestest siis muud

veel ootad, kellel enam ei ole südames jumalakartust. Kes endisel ajal kuulis niisuguseid jutte. Aga kuula nüüd, mis suust välja ajavad. Kingsepp Hint ütles eile, et Jumal olevat kirikhärrade välja mõeldud, millega talurahvast hirmutada. Ons need siis kellegi ristiniimese sõnad.

Lõuka Tiiu: Ei noh, mis sellest Hindist kõnelda, või need tehase mehed nüüd üksi niisugused! Näe, käivad ju nüüd vallamajas koos. Tahavad minna Tallinna või Tartu õigusi nõudma. Mehed pannud isegi teeraha kokku.

Hirmu perenaine: (lahkudes) Jumal seda teab, mida meie vanad silmad veel kõik peavad nägema.

Eesriie.

Ester Mets.

Hyljat.

(Nietzsche' järgi.)

Varesed kisavad
suundudes sihis, kus linn:
Pilved lund lisavad —
Kell kodu, küll suur sel õnn!

Seisad jäigana
tagasi vaadates kui tardunud valve.
Miks narrina
maailma sõostusid eest talve?
Maailm — tee
viiv kõrvisse kylmisse vaid.
Kui kaotet see,
mis sul — vaevu veel seista võid.

Peatud kalbe,
talveränduriks ala taunit.
Soovent malbe,
ja otsiv vaid taevast nii kaunist.
Lendle nyyd, lind,
laula kõrvelinnu toonis: --
peida, jah, rind,
valulev syda jääna soonis!

Varesed kisavad,
suundudes sihis, kus linn:
Pilved lund lisavad --
Kel kodu ei ole, sel kadund on õnn!

Edit Olev.

Palve lahingu ajal.

Th. Körner.

Isa, ma hüüan sind!
Möirgavalt ümbritseb relvade ragin,
Leegitsev välkude raksatav pragin,
Lahingu Päalik, ma hüüan sind!
Isa, sa juhi mind!

Isa, sa juhi mind!
Juhi mind võidule, juhi mind surma:
Issand, ma tunnen su käskude hurma;
Issand, kuis tahad, nii juhi mind!
Jumal, ma tunnen sind!

Jumal, ma tunnen sind!
Hilise sügise lehtede kohan,
Samuti lahingu väljade mühan,
tunnen neis Jumalust iidset, sind,
Isa, sa õnnista mind!

Koidula Mõtus.

Emamotiiv eesti ilukirjanduses.

Emaviis hälli heinamaale,
Kandis kiigu kesa peale.
Pani kõi kiigutama,
Suvilindu liigutama.

Eesti ilukirjandus, see on eesti rahva hingepäegel. Sageli on nad üksikute isikute mõttesünnitused — kuid moodustavad siiski rahva vara, milles peitub rahva kultuuriline arenemine, tõus, kogu rahva elu. Eesti rahvas ja ilukirjandus on lähedases seoses. Nad on elanud läbi ühesuguseid ajajärke, murranguid. Eesti rahva vabanemisega orjusest, vabaduse saavutamiseks on arenenud eesti ilukirjandus astmeni, millel seisame tänapäev, tunnustatult teiste Lääne-Euroopa riikide peres.

Eesti ilukirjandus oma ainekult on väga mitmesugune. Kirjeldatakse, ülistatakse ning kritiseeritakse elu ja selle avaldusi, kõige laiaulatuslikumas mõttes. Nii nagu igale rahvale, nii ka meile on

väärtuslikumaks varaks keel. Viimasele ilusamaks nimeks antud — emakeel. Eesti ilukirjandus pole unustanud seda, kelle kohta ütleb rahvalaulik: „Millal maksan memme vaeva — hea ema piimavaeva?“

Tugeva joonena läbib ema-motiiv eesti ilukirjanduse, arengu algastmest kuni tänapäevani. Lõües lahti ajaraamatu, jääme peatuma mineviku veergudele, millal ainsamaks ilukirjandustooteks rahvalaulud olid. Rahvalaule lugedes näeme, kui suur oli ema armastus, emahindamine, meie esiivanemate seas. Eesti rahvalaulud on üldse tundeküllased, helirikkad, kuid suurimat hingesoojust väljendavad laulud, mis pühendatud emale. Eesti keel oli rahvalaulude ajajärgul algeline, vähearenenud, kuid seesugust tunnetesügavust, hellust nagu rahvalauludes ema ülistusel, on hilisemas toodangus vähe leida.

„Emaarm on merest sügavam — emapiim on meest magusam “
Seda oskas hinnata laps ema hoolitsusel, seda tundis tütar noori kodus! lahkudes, seda leidis poega peeni, keerutades keskel sõdade.

Alati on ema rahvalauludes see, kellelt nõu küsitakse, kellele esimesena tänu avaldatakse nähtud vaeva eest kasvatamisel. Ning rahvalauludes kujutatakse ema eranditult ainult hääna.

Ole terve, memmekene,
teiseks terve taadikene!
Andis mull' alati aega,
lubas päeva pesta päada,
teise päeva pääd sugeda,
kuu juukseid kuivatada. (V. K. J. Hurt.)

Või:

Ei mind täitnud eite lüüa,
villa salk oli eide vitsa. (M. Veske, E. R.)

Suuremat valu ja puudust emast tunneb aga vaeslaps. See, kelle eidekese silmi katab muld ja sõmer. Keegi ei suuda troostida vaeslast, keegi ei suuda korvata ema. Emaarm on nii suur, et isegi kalmuküngas, mille all ema puhkab, suudab rohkem rahu tuua lapse otsivaie hingele kui teiste troostisõnad. Iial ei suuda vaeslaps unustada ema.

„Meelde tuleb memmekene, meelde memme armukene,
meelde tuleb mitu korda, südamesse setu korda.

Meelde tuleb magadessa, südamesse süüe'essa
oh mu helde emakene —
mesimagus memmekene.

Ta on jäänud kaitseta maailma, kus pole enam kohta vaeslapse jaoks. Seetõttu palub ta eidekest:

Minu hel'a emakene,
siruta sa sinist lõnga,
poeta sa punast paela,
anna, armas, halli lõnga!
Tõmba minu taeva'asse,
seal on mul hüva elada! (M Veske, E. K.)

Mitte üksnes rahvalauludega ei piirdu ema ülistus. Meie lauluisa Kreutzvald, meie väärtuslikus rahvaeeposes „Kalevipojas“ annab jäädava tunnustuse Kalevi kallile kaasale Lindale, kui põrimale emale. Kreutzvaldile järgnevad kirjanikud, laulikud, kõik nad on maininud ühes eesti rahva ja ta saatusega ema nime. Ilusama mälestusena sellest püsib L Koidula, „Ema süda“. Olles suur isamaa-laulik, kodumaa vääriline tütar, ei suutnud ta jätta nimetamata ema südant ainukeseks paigaks maailmas, kus valitsemas truudus arm ja õnn.

Vaadeldes hilisemaid lüürikuid, näeme, et kõikide laulud sisaldavad ema motive. Palju on lauldud emale, palju on talle avaldatud tänu ja õnnistust.

Palju laule on meie tuntuim luuletaja K. E. Sööt emale pühendanud. Raske on tajuda ema puudumist. Pole enam seda, kes hoolitsejaks oli lapse eest.

Olin mina veskiteel või turukäigul,
Olin naabriperes võõrusel,
Ikka hella emake mind ootas koju.
Istus poole ööni üleval.
Küllap minu ema nüüdki ootab,
Ootab viimses kodupaigas mind . . .
Emakene, kõige kallim, armsam ema,
Vähe aja pärast näen ma sind!

(K. E. Sööt kogust A. K.)

Nüüd alles lõhkeb haav, mille tekitas ema surm. Saadakse aru ema suurest armust. Ainukeseks pühamiseks paigaks jääb ema haud.

Minu palvepaik — mu altar —
Armas ema hauake . . .
Sääl mu süda süttib palves,
Troosti leian hingele.

(„Minu altar“, K. E. Sööt kogust A. K.)

Samad motiivid läbivad pea kogu luulepõllu, ning ei näi kunagi lõppevat. Kui kujukalt suutis Juhan Liiv esile manada mälestusi enda lapsepõlvest. Pühendab emale luuletusi külluses. Saab

aru neist kasulikest õpetusist, mida ema juhatas. Saab aru neist raskusist, mida tuli emal ületada — laste eest hoolitsemisel. Meelest ei kao ema kaju kullane, vana ema mõttes näoke ja ta õiglus ning ausus

See on mu ema,
mu mullake.

See on mu ema,
mu kullake. (J Liiv „Üks suu“.)

Võiks nimetada veel tolle aja hilisemaid luuletajaid, kes kõik arusaades ema suurest tähtsusest, tema muredest ja hoolitsustest, tema raskeist ülesandeist, aetasid ema luuletuste kaudu aupaistesse, mille sära kustub ainult ühes eesti rahva kustumisega.

Eriti suurt ülistust, tähelepanu eesti emale on osutanud meie suurim, hiljuti surnud jutukirjanik Ed. Vilde. Teades teoorjuse ajal valitsevast eesti ema ja naise alahindamisest mõisniku poolt, nõuab ta eesti naisele väärikat tunnustust, tuues esile oma jutes eesti naise voorusi. Teoses „Külmale maale“ näeme peategelase Väljaotsa Jaani ema, kui vaest kannatajat ja tihti nälgijat naist, kellel ei puudu oma väiksed nõrkused. Kuid viimased on tingitud ainult vaesusest ja ema südamepiinast, mitte näha laste leivapalukest paluvaid silmi. Jaani ema on Vilde kujutluses hea õilsahingeline. Ta lapsed on talle kõik. Paremais elutingimuses oleks ta olnud eeskujulikumaid emasid.

(Pooleli.)

des-veast eesti keeles.

Keelemeeste ja eesti keele õpetajate pysiv võitlus vigade vastu on andnud meil täheldetavaid tulemusi, nii et raamatuis ja ajalehis leiame yldiselt päris korralikku keelt. Kuid mõningad vääratud on ses tervendavas väljarookimisprotsessis saand vähema tähelepanu osaliseks ja elavad seetõttu visalt edesi. Nende hulka kuuluvad esma-joones sihitisevead ja des-viga.

Käesolevate ridade sihiks on tähelepanu juhtimine des-veale, mille taga peitub rohkesti grammatilisi absurdsusi.

Ajakirjanduses, ilukirjanduses, õpilaste kirjandeis jne. võime leida kylluses umbes niisuguseid lauseid:

„Seda raamatut lugedes meenus mulle mu enda kooliaeg“.

Mida sellega on tahetud öelda, on meile muidugi praegusel juhul arusaadav. Kuid grammatiliselt ja loogiliselt velvib lause järgmist mõttetust:

kooliaeg luges raamatut ja meenus (!).

Analüüsimise asja lähemalt. Toodud näide tahab olla lyhend põim-
lausest:

„Kui ma seda raamatut lugesin, meenus mulle mu enda kooliaeg“.

Paljusid põimlauseid võib tõepoolest lyhendada des-vormiga, kuid mõnikord tuleb sest mugavusest loobuda. **Lyhendamine on lubatud ainult siis, kui pää- ja kõrvallausel on yhine alus või kui erinevate aluste puhul on võimalik kanda mõlemad yle lyhendisse.** Näitelause on erinevad alused: „kooliaeg“ ja „ma“. Seepärast on kindel, et kui siin sooritatakse lyhendamine mõtlematult, satutakse rappa. Ainuke lyhendamisvõimalus oleks mõlemate aluste ylekandmine, kusjuures saaksime järgmise lause:

„**Minu lugedes** seda raamatut **meenus** mulle mu enda **kooliaeg**“.
Kuid säärane kuju on stiililt halb. Nii jõuame otsusele, et igakord pole põimlause lyhendamine ratsionaalne ega lubatav; vahel peab piisama jõudu ka pikema kuju yleskirjutamiseks.

Põimlauseid lyhendatakse ka nud-kesksõnaga, mis on peagu niisama ohtlik kui des-vormgi. Võtame juhusliku näite:

„**Lahkund** kodumaalt jäädavalt, **ootas** teda võõrsil ees uus elu“.
Lausega tahetakse öelda, et keegi isik (tema) lahkus kodumaalt, kuid grammatiliselt tuleb asja tõlgitseda nii, et uus elu lahkus kodumaalt ja ootas võõrsil teda(!).

Täienduseks neile märkmeile esitan mõne tyypilise näite aja-
kirjandusest ja raamatuist.

„Postimees“ nr. 136 20. mail 1935, lk. 5:

„Valvurite süngeid nägusid **nähes kadus** tsaarina hingest tema perekonna viimane vabanemise **lootus**“ — lootus nägi syngeid nägusid ja kadus(!).

„Päevaleht“ nr. 150 1. juunil 1935, lk. 5:

„Maikuu keskel Tallinnast **välja sõites** olid puud alles raagus“ — puud sõitsid Tallinnast välja(!).

Säälsamas:

„Kuid Varssavist Tschehhoslovakkia poole **kihutades muutub** kohe **maastik...**“ — maastik kibutab Tschehhoslovakkia poole(!).

A. Mälgu „Surnud majad“, lk. 16:

„**Uni tuli** juba voodiveerel istudes...“ — uni istus voodiveerel ja tuli(!).

Mainin siinkohal mõõdamannes, et „Surnud majades“ leidub

des-vigu silmatorkavalt palju, otse andestetamatult palju. Kuid praegusel korral loobun üksiku teose vigade analüüsimisest.

J. Semper'i „Armukadedus“, lk. 8:

„See polegi nii kerge, sest **enamik mälestuspilte on neile otsa vaadates juba hajunud**“ — mälestuspildid vaatavad otsa ja hajuvad (!)

„Rännak Aole“ 23. veebr. 1935. — L. P. luuletis, lk. 8:

„**Heites lõomavasse tulle halu**

Meenub vanaema talu...“ — ta'u heidab halu tulle ja meenub (!).

„Kevadik“ nr. 2 1935. — A. Puškin'i „Uppunu“ tõlge H. Talvik'ult, lk. 23:

„Isal isal Kalu **püüdes**

koolja meie võrku **jäi!**“ — koolja pyydis kalu ja jäi võrku kinni (!).

Isegi J. Aavik on komistand des-kivi otsa. Järgnev näide selle kohta on pärit Maupassant'i „Vee pääl“ eestikeelsest tõlkest (lk. 68), milles esinevad luuletised on eestindand J. Aavik:

Õöl üksi **rännates** kesk meri sinavaid

kuult **langes** laineisse **viir hõbepisaraid**“.

Tegelikult ei mõelda siin, et hõbepisarad rändasid, kuid värsipaari grammatiline sisu on niisugune.

Viimse näite toon raamatust, kus see mingil tingimusel ei tohiks leiduda — Fr. Puusepa „Eesti keele grammatika“ II tr. 1929, lk. 108:

„Kalu **püüdes kadus aeg**“ — aeg pyydis kalu ja kadus (!).

See lause on otse haruldaselt vilets: me ei saa isegi järeldada, kellest tahab autor rääkida kui kalapyydjast — on see „mina“, „tema“ või keegi muul

des viga on mõnele nii luusse ja lihha imbund, et ilma selleta on koguni raske kirjutada ja kõnelda. Päälegi pole ta mahasurumiseks seni kuigi palju kaadet: kirjasuste korrektorid lasevad absurdsused läbi, arvustajad ei võta nende kohta sõna. Nii ei tohi asi siiski jääda. Kuigi valitseb veel yldiselt suur nyubus, julgen loota, et des-veavastanej rinne tekib kõigepäält koolides.

A. Laidsoo.

Vargamäe vanad ja noored.

Andres Särev'i dramatiseering 7-es pildis A. H. Tammsaar'e „Tõe ja õiguse“ V järgi
Lavastus: Karl Otto. Dekoratsioonid: Pärn Raudvee.

Arvustus draamastuudiolaste võõrusetenduse puhul 18. märtsil 1935. a. Narva teater
„Võitlejas“.

Lavaloomingu viljastamisvõte — eepiliste suurteoste dramatiseerimine pole tänapäev enam uudisala. Selle esindajaks meil on Andres Särev, kel näikse olevat tööks kyllaldast oskust ning häid äiveid.

Dramatiseerimine nõuab suurt lavainimese oskust. Ymbervormija seisab yha kysimuse ees, kuivõrt on taile lubat eeskujuks oleva teose syndmustiku muutmine, kuivõrt tegelaste ymerkujundamine. Seejuures tuleb hoomata, et dramatiseering säilitaks algteose stiililise ja kompositsioonilise originaalsuse. Järellooja iseseisvus ja sõnavabadus on kammitsas.

A. Särev'il on äiveid teotsemaks edukalt mainit alal. Sellele viitab kyllalt hästi ta viimane dramatiseering A. H. Tammsaar'e suurromaanani „Tõde ja õigus“ V järgi. Ei saa väita, et dramatiseering oleks täiesti puudusita, kuid samas oleks nagu raske nõudagi seda. A. H. Tammsaar kuulub kirjanike sarja, kelle teoseid on raske dramatiseerida. — „Tõe ja õiguse“ V osa päämisi voorusi on tegelaste huvitav mõttemaailm, Andrese mõtiskelud inimesist ja jumalast. Ent just too huvitavaim ja hunnituim osa peab lavateoses paratamatult tagaplaanile või koguni kõrvale jääma. Seevastu aga Andres mõttemõlgutusita ja aruteludeta polekski Andres — vähemalt mitte õige Andres, too, kes aastate pikul taotles Vargamäel „tõde ja õigust“. Nii on täiesti vältimatu, et Särev on toond Andrese filosoofiat ka lavale. Selle kaudu on lood ilusaimad ning elvatuimad hetked — on ant mängule hingeelulist sygavust.

Ent siiski draamateose päänõudeid on tegevusdynamika, traagilised kõrgpunktid ning pinevad vahekorrad. Selle on saavutand Särev päämiselt teiste tegelasiga, Vargamäe nooriga. Ta on pyydnud leida algteosest tähtsamaid momente, mis on igati yndnud. Draama keskendus on bää Ainult paiguti ilmneb teat määral pinnapäälsust — näib, nagu osutuks vaatlejalle, kellele on algteos võõras, syndmustikusirnamine raskeks.

Yldiselt on Särev'i mainit dramatiseering yndnud. Nõuab tyki tööd ja leidlikkust suruda ahtaisse lavaraamesse algteose tegevuse liikuvust ning elevust. Ent need raskused on meisterlikult yletet, mispärasst võib ka ymberloomingut kroonida Pearu lemmiksõnaga — „veart“ teos.

„Vargamäe vanad ja noored“ pakub näitlejaile suuri võimalusi, ent nõuab ka vastutasuna suuri ponnistusi. Selliseid huvitavaid tusedaid kujusid, kui on „Tõe ja õiguse“ omad, tuleb otsida, ja vaevalt neid leidub kuski mujal. Oma mõtterikkuse ja taotluste tuumakusega avavad nad uusi teid mõistmaks eesti elu ja hingelaadi. Kui toome nad raamatukaante vahelt lavale, tuleb neid esitada väärikalt ja hästi.

Draamastuudiolaste esinemine näitas selgesti, et neil on annet ja äiveid muuta elavaks nood suurkirjaniku lood tyybid. Näis, otsegu oleks astund kogu Vargamäe oma pyha- ja tööpäeviga, oma naeru ja nutuga raamatukaante vahelt ning muutund elavaks.

Andres, Eespere vanaperemees (A. Hõimre), oli kujult kyll võstetav, ent ta mängust ootasime rohkem sygavust, häälest enam mehelikkust ja nõngust. Seevastu tundus just hääil pisut liig noorena, piga poisilikuna.

Andrese vastane — Vargamäe Tagapere vanaperemees (J. Kaljola) oli ehtpearulik, täpselt nii, kuidas kujutleme trotsijat Vargamäe „rehnutipidajat.“ Õieti on too tüüp raskeim, kuid yhtlasi ka huvitavaim kogu näidendis. Hästi mängida Vargamäe Pearut viitab näitleja suurele andele ja lavalisile kogemusile.

Indreku tyyp (K. Otto) ei vasta romaani Indrekule. Romanis on Indrek leptosoom pikk, kitsa ja kõhna kehaga. Dramatiseeringus kehas tas aga Indreku kuju pyknik.

Maret (L. Järvelaine) ja Sass (R. Kalk) olid täiesti võstetavad. Nende lapsed Oskar (E. Anton) ja Elli (M. Lemberg) lõid samuti usutavad tyybid.

Ly Lasner Tiinana oli õigesti mõistnud oma osa. Tema esitet Tiina oli kuidagi selgemgi kui algteose oma. Tiina raamatulisus ja eluhõngupuudus olid täiesti kadund. Stseen lolli Eediga yndis igati.

Seevastu aga teine teenija (A. Randviir) tundus täiesti ebakohasena. Randviir esitas veidi rumala, kuidagi liig saamatu kylapoiisi. Ent algteoses on Ott esitet „laia poisina“, praalijana, yldse mehena, keda on haarand spordi-vaimustus ning kes esindab kylas mingit moodse elu valgustet sulast“, mitte aga rumalat tööpoissi.

Tagapere noorperemees Karla (R. Opsola) ja ta naine Ida (Lo Tui) olid täiesti omil kohil. Sama tuleb mainida ka Eedi (A. Juhkum), Juuli (L. Paberit) ning Helene (S. Reek) kohta. Eriti ermitsevat mängu esitas Juhkum, olles taband täielikult idioodi kõnetooni ja liigutused.

Mis puutub lavastuse tehnilist kylge, siis tuleb mainida suurima puudusena seika, et Andrese saunaga yhel ajal on tood lavale ka Pearu ait. Perspektiivi loomine laval on võrdlemisi raske. Käesoleval juhtu-

mil olid mõlemad hooned yhesuurused; see tekitas vaatlejais ainult segadust ja arusaamatust.

Kogu ettekanne annab tunnistust tööst ja ponnistusist. Hoolega viimisteld tüübid loovad jõulise, stiilse ja hingeelulise sygavusega mängu: Vargamäe vanad ja noored on muutund elavaiks ja sundind endaga elama kogu saalitäie kuundlejaid — see on ponnistuste vääriline tasu.

Nobeli auhind.

Hjalmar Bergman'i komöödia neljas vaatuse.

Lavastus: Ants Lauter. Dekoratsioonid: Aleks Tuurand.

Arvustus estoonlaste võõrusetenduse puhul 29. mail 1935 a Narva teater „Võitlejas“.

„Estonia“ teater oma võõrusetendusega näitas jälle kord oma kõrget taset ja üllatas narvalasi hää mänguga. Võibolla ei saanudki estoonlased oma kõiki hiilgavaid võimeid esitada, sest komöödia iseendast ei anna kuigi häid võimalusi kõike esile tuua. Bergman'i komöödias näeme, kuidas Nobeli auhind, mille suurus kõigub 170 000 krooni ümber, võib kaasa tuua ebameeldivaid seiku.

Päätegelaseks oli Nobeli auhinna saaja insener Rolf Swedenhjelm senior, keda kehaslas teeneline näitleja Paul Pinna. Viimast tunne me juba varemaist võõrusetendusist kui läiuslikku kunstnikku omal alal.

Tema poeg, insener Rolf Swedenhjelm junior (Juhan Tõnopa-Tõnson) esitas egoistlikku tüüpi. Tema arvates oli see suuresti tema teene, et isa sai Nobeli auhinna. Vahel tundus ta liialt morni ja süngena.

Juulia Körner, sündinud Swedenhjelm (Meta Luts), esitas oma näitlejasliku paatosega tõeliku tüübi. Väga tabavad olid tema fraasid.

Leitnant Bo Swedenhjelm (Ants Eskola) oli kergemeelne, kuid aus nooruk. Tema vaated väljenduvad kõneluses oma mõrsjaga, Astridiga (Marta Parikas).

Meeldiv ja loomulik tüüp oli Swedenhjelm'i naise õde ja majavalitseja Marta Boman (teeneline näitlejatar Betty Kuuskmann). Suurimas ummikus säilitas ta oma rahu ja korraarmastuse. Külma rahuga kinnitas ta: „Täna on viimane kuupäev!“ Ta oli ka teravmeelne ja osav päästmaks terve perekonna laostumisest.

Pedersen, ajakirjanik (Kaarel Karm) oleks võinud olla pisut julgem, kuigi oli algaja. Tüüp iseendast on võstetav.

Eriksson, Swedenhjelm'i piimavend (Harry Paris) oli paljukogenud inimene, kes näinud elu tumedat poolt.

Eriti ermitsev oli veteraan Paul Pinna oma hiilgava mänguga. Ta lõi sümpaatse, meelejääva kuju. Näitlejaperelt enam nõuda ei või maldanud, nagu varem mainitud, komöödia ise.

L. J.

Õpilaste isetegevusest 1934./35. õpiaastal.

Kirjandusosakund.

Kirjandusosakunna juhatusse kuulusid käesoleval õpiaastal prl. E. Matten, E. Mets (juht), A. Vaht (abi), A. Ljamsin (sekretär), H. Herman ja H. Grauberg (ametita liikmed). Paremad ning tusedamad tööjõud olid aasta eest koolist lahkunud, nüüd tuli uusil oma jõudu pingutada. See ei jäänd ka tagajärgedeta. Korraldeti terve rea sisuka'id kirjandusõhtuid: „Mõtteid kirjanikest ja lugejaist“, Aleksis Kivi õhtu, „Kalevala“ õhtu, A. H. Tammsaare' romaani „Elu ja armastus“ tutvustamisõhtu õpilaste ilukirjanduslike tööde ettekandeõhtu j t Kirjandusosakunna viimase yritusena käesoleval aastal pälvib mainimist veel L. Jõemäe pikem referaat „Eesti lyyrika arenemisest“. Kõigil noil õhtuil esineti ka muusikapaluga ning deklamatsioonega.

Noid õhtuid võib piga kõiki yndnuiks lugeda, ja seda mitte yksnes tänu osakunna juhatause pyydeile ning ponnistusile vaid suurel määral just õpilasile — noile, kes innukate kuulajaina toetasid kirjandusosakunna yritusi. Osavõtjate arv oli piga alati hoomatavalt suur.

Koos karskusosakunnaga korraldeti deklamatsioonivõistlus, kus primaiks deklameerijaiks osutusid L. Jõemägi, M. Reial ja E. Kess Kiituse sa'id A. Silaste ja H. Roos.

Kooli ja vabariigi aastapäevaks anti välja „Rännak Aole“ — kaks vihku õpilaste ilukirjanduslikke katseid. Ajakiri ilmus esmakordselt trykituna, evides nii siis tyeseda sisu kõrval ka korraliku välimuse.

Õpiaasta esimesel poolel töötas sekretär A. Ljamsin'i juhatusel lugemislaud, mille sihiks oli õpilasile teha kättesaadavaks tähtsamad ajalehed ja -kirjad.

Paar korda anti välja seinleht, mille päätoimetajaks oli H. Herman.

Kirjandusosakunna tegevus polnud kyll eriti ermitsev; kahtlemata vilund juh'id oleksid suutnud kaata palju rohkem. Aga on märgata, et siiski on suudet äratada õpilasis teat huvi kirjanduslike kysimuste ja vastavate yrituste vastu. Sellele viitab õpilaste elav osavõtt kirjandusosakunna korraldet õhtuist.

Karskusosakund.

Karskusosakunna tegevust juhtis käesoleval aastal 4-liikmeline juhatus koosseisus Meeta Amos IV h (juht), Heino Herman II a (abi), Hilda Grauberg III h (sekretär) ja Arnold Rosental V k (ametita liige). Vastutavaks õpetajaks oli pr L Anni. Aasta alul oli juhatus küll 5-liikmeline, kuid E. Yllo ja L. Jõemägi astusid juhatusest välja Asemele otsustati kutsuda järgmine kandidaat Hilda Grauberg, kes võttis üle sekretäriameti.

Karskusosakund korraldas käesoleval õpiaastal 1 üldkoosoleku, 2 juhatuses koosolekut, 2 referaat vaidlusõhtut ja 1 võistluse koos kirjandusosakunnaga. Referaatide teemadeks olid: „Naisküsimus“ ja „Tahte kasvatamisest“. Mõlemal õhtul oli osavõtt kaunis rohke ja vaidlus võrdlemisi elav. Koos kirjandusosakunnaga peeti dek'amat sioonivõistlus. Iga osavõtja pidi esitama kaks luuletist. Ühe reist määrasid korradajad (M Under „Lõoke“), teise võis igaüks vabalt valida. Osavõtt võistlusest oli äärmiselt elav, eriti just nooremate klasside poolt. Kokku oli võistlejaid kaksikümmend. Kolmele paremale määras žürii auhinnad.

I auhind läks Linda Jõemäele V h kl. „Soome rahvas ja kultuur“, II auhind Mihkel Reialile V k kl. — „Sügistähtede all“ ja III auhind väikesele Ellen Kessile I keskk-kl. — „Keegi laadaline“. Kiitust avaldati Lavrovile I keskk-kl. ja Silastele III keskk-kl.

Karskusosakunna esindajaina külastasid H. Grauberg ja M. Amos ENK VII noorsoo karskuskongressi 28.—30. dets. 1934. a. Tartus.

Karskusosakunda külastas E. K sekretär Ed. Kubjas, kes pidas referaadi teemal „Päätükk alkoholiku psühholoogiast“.

Karskusosakund on levitanud karskussõbralikkude kirjandust ja hankinud „Kevadiku“ tellijaid.

Karskusosakunna liige Hilda Grauberg võttis osa E. N. K. üleriiklikust kirjandite võistlustest (vanemas rühmas), ning žürii määras ta tööle III auhinna. (10 kr. väärtuses ilukirjandust)

Karskusosakunna tegevus pole käesoleval aastal olnud küllalt hoogne. Ehk sõltub see vilumatust juhatajast, kuid kindlasti ka uutest nõuetest koolikorralduses, millised omakorda takistavad osakunna edukat tegevust Peame tulevikus rohkem ja agaralt töötama. Igaüks aidaku seks kaasa ja puhaku ning kogugu jõudu eelolevaks tööks.

Mõningail põhjusil polnud võimalik saada ylevaadet teiste Õpilasingi osakundade tegevuse yle.

MOE- JA PUDUÄRI
R. KABEL

NARVAS, JOALA TÄNAV 8. : - : TELEFON 2-66.

Soovitan kevadhooajaks suures valikus

DAAMIDELE:

salle, sukki, kindaid, kraesid ja siidpesu.

HÄRRADELE:

triiksärke, kaelasidemeid, kindaid jne.

KÄSITÖÖKS:

villaseid, siidi, puuvilla ja satiinniite.

Peale selle pilu, tsik-tsak ja plissee.

TÖÖ KIIRE JA KORRALIK. TÖÖ KIIRE JA KORRALIK.

Kunst- fotoateljee
Joh. Kärner.

Narvas, Joala tän. 19. Telef. 72.

16.vii.55
BIBLIOTECA

HIND 25 SENTI